

Zajímavé mykologické nálezy ze severní Moravy a Slezska II.

Jiří Kocián (ed.)

Interesting mycological records from northern Moravia and Silesia II. – *Acta Mus. Siles. Sci. Natur.*, 71: 115–130, 2022.

Abstract: The second volume of the series Interesting mycological records from northern Moravia and Silesia reports some interesting finds of fungi from the region, namely *Alloclavaria purpurea*, *Boletus satanas*, *Cortinarius rubellus*, *Cortinarius uliginosus*, *Entoloma sinuatum*, *Hohenbuehelia mastrucata*, *Hygrocybe laeta*, *Ionomidotis irregularis*, *Lepiota oreadiformis*, *Volvariella murinella* and *Volvariella pusilla*.

Key words: mycological records, fungi, Moravia, Silesia, Czech Republic

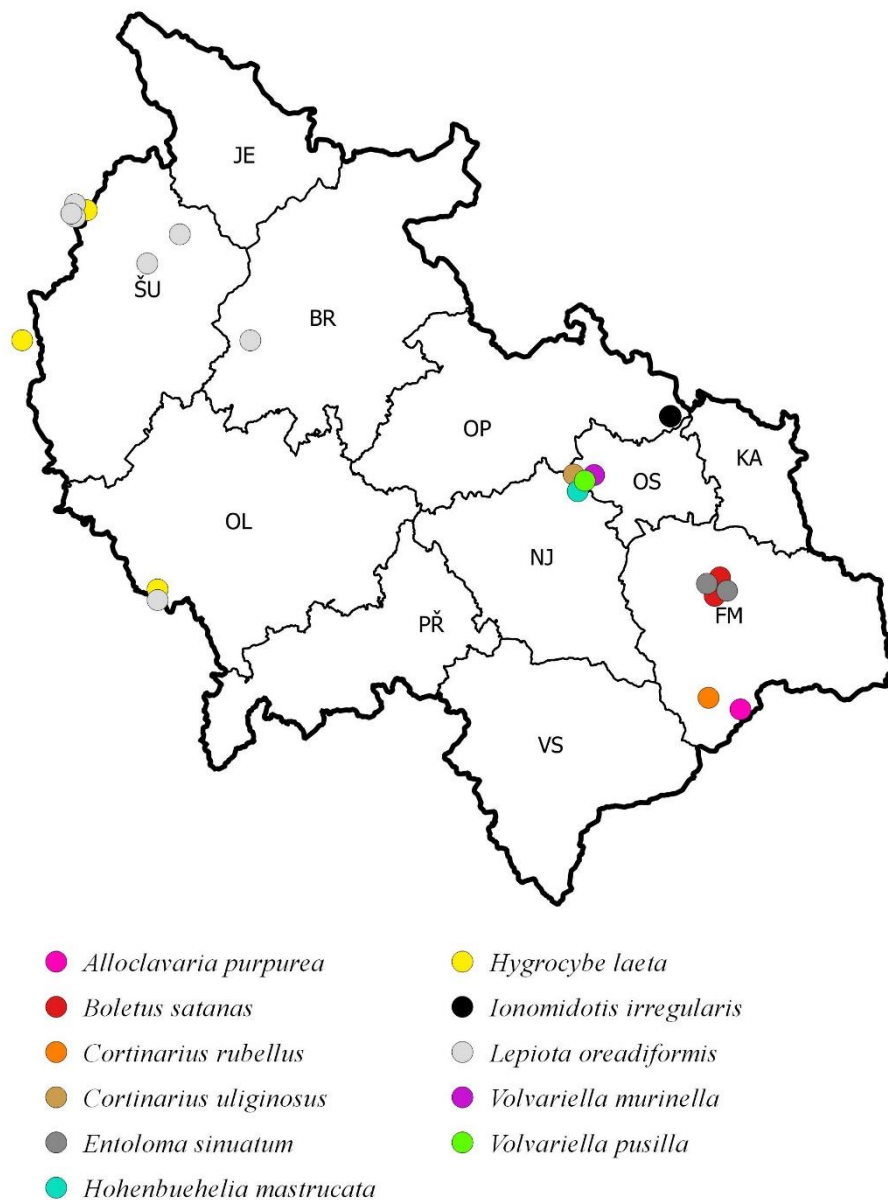
Úvod

V druhém dílu Zajímavých mykologických nálezů ze severní Moravy a Slezska přináší sedm regionálně působících autorů nálezy nových lokalit jedenácti pozoruhodných druhů hub.

Metodika

Vymezení zájmové oblasti je dáno hranicemi bývalého Severomoravského kraje (okresy Bruntál, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Ostrava-město, Přerov, Šumperk a Vsetín) s přihlédnutím k blízkému okolí. Zařazeny jsou nálezy ohrožených či jinak významných nebo zajímavých taxonů makromycetů, tedy hub s nápadnými a okem dobře postřehnutelnými plodnicemi nebo stromaty, tj. o velikosti nejméně 0,2 cm. Taxonomické pojetí a nomenklatura se řídí Číselníkem hub České republiky (Slaviček 2022), případná kategorie ohrožení je uvedena dle aktuálního Červeného seznamu hub (makromycetů) České republiky (Holec & Beran 2006) a kategorie ochrany podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. v platném znění. Lokalizace mají jednotný formát: „sídlo (okres): místo, ekosystém, substrát/dřeviny, vzdálenost od orientačního bodu, GPS souřadnice, nadmořská výška, kvantifikace (datum nálezu, autor nálezu, kdo nález určil, kdo nález revidoval, místo uložení exsikátové položky)“, přičemž podtržené položky jsou povinné, ty napsané kurzívou se uvádějí pouze, pokud se daného nálezu týkají, a obyčejným písmem jsou položky volitelné. Jednotlivé lokality jsou řazeny od severu k jihu. Souřadnice jsou zapsány v souřadnicovém systému WGS-84 a byly odečteny spolu s nadmořskou výškou z GPS přístrojů nebo z mapového podkladu www.mapy.cz. Nálezy doložené exsikátovými položkami jsou označeny zkratkou „fung.“ (= fungarium), a to společně s mezinárodními akronymy veřejných sbírek hub dle aktuálního seznamu Index herbariorum (Thiers 2022). Doklady v soukromých sbírkách jsou označeny rovněž zkratkou „fung.“, a to společně se jménem jejího vlastníka. Pokud nebyl pořízen exsikátový doklad, jsou nálezy označeny zkratkou „not.“ (= notavit), případně slovem „foto“, pokud byla pořízena fotodokumentace. Při zpracování některých příspěvků bylo využito veřejně dostupných informací elektronických databází, konkrétně Nálezové databáze ochrany přírody (NDOP online). Pokud byl z databáze využit zpravidla jen jeden nebo dva zdroje k citaci výskytu na konkrétních lokalitách, jsou citovány tyto konkrétní zdroje. Pokud bylo z databáze citováno rozšíření ve větším geografickém celku založené na zpravidla třech a více primárních zdrojích, je citována databáze jako celek.

Orientační lokalizace nálezů

Obr. 1: Orientační lokalizace zajímavých mykologických nálezů ze severní Moravy a Slezska I. Zkratky názvů okresů: BR – Bruntál, FM – Frýdek-Místek, JE – Jeseník, KA – Karviná, NJ – Nový Jičín, OL – Olomouc, OP – Opava, OS – Ostrava-město, PŘ – Přerov, ŠU – Šumperk, VS – Vsetín.

Fig 1: Indicative localisation of interesting mycological records from northern Moravia and Silesia I. Abbreviations of district names: BR – Bruntál, FM – Frýdek-Místek, JE – Jeseník, KA – Karviná, NJ – Nový Jičín, OL – Olomouc, OP – Opava, OS – Ostrava-město, PŘ – Přerov, ŠU – Šumperk, VS – Vsetín.

Přehled nálezů

Alloclavaria purpurea (kyjanka purpurová)

[EN]

- Staré Hamry (okres Frýdek-Místek): údolí Černé Ostravice, břehový pás podmáčené smrčiny, pod *Picea abies* (dominanta stromového patra) a *Alnus incana* (ojediněle), různě zapojené porosty mechů s řídkým bylinným patrem, ale i devětsilový lem, 300 m SSV od vrchu Stupný (601 m n. m.), 49°27'40,5"N, 18°29'56,9"E, 560 m n. m., hojně v linii nižších desítek metrů (16. 7. 2018 not. V. Kalníková et M. Kubín, foto V. Kalníková, det. J. Salaš et D. Dvořák; NDOP).

Jedná se o vzácnou kyjankovitou houbu, která byla donedávna označována za saprotrofa (Jindřich 2006, Holec *et al.* 2012), ovšem dle současných poznatků jde o mykorrhizní druh vázaný na některé zástupce čeledi borovicovitých (*Pinaceae*; Korotkin *et al.* 2018). U nás se s ní lze setkat hlavně v podmáčených a rašelinných smrčinách, kde roste na holé půdě, v porostech mechů i v trávě pod jehličnany. Vyhledává vlhké až podmáčené plochy na březích potoků, ale i podél lesních cest. Vyskytuje se od pahorkatin do hor (Jindřich 2006). Plodnice jsou fialové, pak šedě nebo hnědě fialové, dole bíle plstnaté, ve stáří lilákově béžové (Holec *et al.* 2012). Od ostatních podobně zbarvených druhů se liší zejména nevětvenými plodnicemi (Hagara 2014).

Údajů o výskytu kyjanky purpurové na našem území není mnoho – dle databáze NDOP je prezentovaná lokalita jedinou v Beskydech a teprve druhou na Moravě a ve Slezsku. Nejvíce lokalit je udávaných ze Šumavy a Novohradských hor (Jindřich 2006, NDOP online).

Obr. 2: *Alloclavaria purpurea* v údolí Černé Ostravice. Foto V. Kalníková (16. 7. 2018).

Fig 2: *Alloclavaria purpurea* in the Černá Ostravice valley. Photo V. Kalníková (16 Jul. 2018).

Obr. 3: Biotop *Alloclavaria purpurea* v údolí Černé Ostravice. Foto V. Kalníková (16. 7. 2018).

Fig 3: Habitat of *Alloclavaria purpurea* in the Černá Ostravice valley. Photo V. Kalníková (16 Jul. 2018).

Veronika Kalníková

Boletus satanas (hřib satan)

[VU]

- Skalice u Frýdku (okres Frýdek-Místek): jižně orientovaná stráň na výsypce z jurských vápenců a jílovců, 430 m JV od Skalické Strážnice (438 m n. m.), 49°38'44,6"N, 18°25'19,6"E, 410 m n. m., 3 plodnice (9. 10. 2005 foto P. Chytil; NDOP), 3 plodnice (7. 8. 2012 not. P. Chytil; NDOP), 9 plodnic (20. 10. 2012 not. P. Chytil; NDOP), 4 plodnice (11. 10. 2013 not. P. Chytil; NDOP), 1 plodnice (5. 7. 2018 foto P. Chytil; NDOP), 11 plodnic (16. 9. 2018 foto P. Chytil; NDOP), 8 plodnic (17. 8. 2019 foto P. Chytil; NDOP), 14 plodnic (18. 8. 2019 foto P. Chytil; NDOP), roztroušeně (23. 8. 2019 foto P. Chytil et D. Hlisnikovský).
- Skalice u Frýdku (okres Frýdek-Místek): jižně orientovaná stráň na výsypce z jurských vápenců a jílovců, 640 m JV od Skalické Strážnice (438 m n. m.), 49°38'34,6"N, 18°25'20,5"E, 390 m n. m., 12 plodnic (17. 8. 2019 foto P. Chytil; NDOP).

Všeobecně známý hřib satan vyrůstá na výhřevných místech bazických podkladů, kterých je v regionu pomálu, tudíž je zde mimořádně vzácným. Ve Skalici byl objeven v po desetiletí sledovaných místech, v ekotonu vzrostlého náletového lesa (s vyšším podílem *Tilia cordata*, *Carpinus betulus* a *Quercus robur*) a koseného, druhově pestrého širokolistého trávníku na staré lomové výsypce, přičemž fruktifikoval pouze v uvedených letech. Nejbližší a v zájmovém regionu i jediné další veřejně známé místo výskytu je pod duby u silnice jižně lomu Kotouč ve Štamberku.

Petr Chytil & David Hlisnikovský

- Staré Hamry (okres Frýdek-Místek): údolí Velkého potoka, podmáčená smrčina, pod *Picea abies*, poblíž žluté turistické stezky, 270 m Z od jejího napojení na silnici Ostravice–Bílá, 49°28'30,2"N, 18°25'16,3"E, 525 m n. m., 5 plodnic (24. 7. 2021 foto et det. J. Kocián).

Pavučinec výjimečný je blíže příbuzný mnohem známějšímu a nechvalně proslulému pavučinci plyšovému (*Cortinarius orellanus*). Oba druhy jsou smrtelně jedovaté a jsou si i morfologicky podobné, výrazně se však liší ekologií – zatímco pavučinec plyšový je druhem teplomilných, především dubových lesů nižších poloh, typickými stanovišti pavučince výjimečného jsou podmáčené a rašelinné smrčiny ve vyšších polohách (Holec *et al.* 2012, Niskanen *et al.* 2012).

V podmáčené smrčině s bohatým podrostem rašeliníků (*Sphagnum* sp. div.) a brusnice borůvky (*Vaccinium myrtillus*) roste tento druh i na nově objevené lokalitě v údolí Velkého potoka (obr. 4). Jde o jeho teprve druhou věrohodnou lokalitu v Beskydech. Tou první, nedávno objevenou, je pět kilometrů vzdálená PR V Podolánkách, v níž byl pavučinec výjimečný nalezen dokonce na 12 místech a z dalších dvou byl udán s nejistotou určení (Kocián 2020).

V údolí Velkého potoka rostlo pět plodnic v malém kruhu o průměru asi 40 cm. Podhoubí je tedy mladé a lze vyslovit hypotézu, že se druh šíří ze své zdrojové bohaté populace v PR V Podolánkách. Podmáčené smrčiny se v oblasti vyskytují místy i plošněji a není vyloučeno, že se pavučinec výjimečný nachází i na dalších místech, případně je v budoucnu obsadí.

Obr. 4: Biotop *Cortinarius rubellus*. Plodnice v popředí. Foto J. Kocián (24. 7. 2021).

Fig 4: Habitat of *Cortinarius rubellus*. Fruitbodies in the foreground. Photo J. Kocián (24 Jul. 2021).

- Bitov (okres Nový Jičín): Hájek, smíšený listnatý les [*Quercus* sp., *Betula pendula*, *Salix caprea* agg., *Pseudotsuga menziesii* (minoritně), *Picea abies* (minoritně)], 1,2 km V od kaple sv. Jana Nepomuckého, 49°47'59,3"N, 18°03'48,6"E, 300 m n. m., 10–50 plodnic, v roztroušených skupinkách (6. 9. 2014 leg. et det. P. Mlčoch, BRNM).

Mykorhizní druh, vyrůstající nejčastěji pod vrbami a olšemi, ale také pod břízami, v listnatých lesích na vlhčích biotopech s půdou bohatě zásobenou vodou, často poblíž vodních toků, rybníků či mokřadů (Ludwig 2017, Zíbarová 2022). Na lokalitě u Bitova vyrůstal velmi početně ve stinném, středně starém smíšeném listnatém lese s břízami, duby, vrbami jívami a minoritně jinými dřevinami na vlhčím, východně až severovýchodně orientovaném svahu a v příkopě podél lesní cesty. V celé České republice je tento druh nalézán spíše roztroušeně až vzácně, relativně početněji se nachází v jižních Čechách a sudetských oblastech (NDOP online). Z Moravy je znám jen z několika málo lokalit (NDOP online). Ve fungariu Moravského zemského muzea v Brně jsou z Moravy dokladovány pouze dva sběry. První je sběr K. Kříže z obce Zálesí v Rychlebských horách z 8. 8. 1961 (det. J. Herink, položka 313115), kde houby vyrůstaly v mokřadním biotopu pod břízami, osikami, jeřábem, vrbami a smrkem, druhý sběr je od Z. Bieberové z Planých louček u obce Horka nad Moravou poblíž Olomouce z 3. 11. 1996 (det. A. Vágner, položka 724794), kde houby vyrůstaly v trávě pod vrbami.

Obr. 5: Skupina mladých plodnic *Cortinarius uliginosus* v listnatém lese nedaleko obce Bitov. Foto P. Mlčoch (6. 9. 2014).

Fig 5: Group of young *Cortinarius uliginosus* fruitbodies in a hardwood forest nearby the village of Bitov. Photo P. Mlčoch (6 Sep. 2014).

Obr. 6: *Cortinarius uliginosus* v listnatém lese nedaleko obce Bítov. Vlevo dole řez mladou plodnicí, vpravo dole pohled na lupeny. Foto P. Mlčoch (6. 9. 2014).

Fig 6: *Cortinarius uliginosus* in a hardwood forest nearby the village of Bítov. Cross-section of young fruitbody in the left inset, lamellae in the right inset. Photo P. Mlčoch (6 Sep. 2014).

Patrik Mlčoch

Entoloma sinuatum (závojenka olovová)

- Skalice u Frýdku (okres Frýdek-Místek): východně orientovaný listnatý les na jurských vápnitých jílovcích, 685 m JV od Skalické Strážnice (438 m n. m.), 49°38'36,5"N, 18°25'26,6"E, 370 m n. m., 2 plodnice (23. 8. 2019 leg. D. Hlisenkovský et P. Chytil, rev. J. Lederer, FMM; NDOP).
- Skalice u Frýdku (okres Frýdek-Místek): listnatý les na jurských vápnitých jílovcích, 150 m J od Skalické Strážnice (438 m n. m.), 49°38'46,1"N, 18°25'01,6"E, 420 m n. m., 12 plodnic (22. 10. 2020 not. P. Chytil et D. Hlisenkovský; NDOP).

Pro svou kombinaci atraktivního vzhledu masitých plodnic a jedovatost obsahových látek bývá závojenka olovová jedním z učebnicových příkladů. Na severovýchodě České republiky je však zcela výjimečnou, poněvadž vyžaduje obdobné podmínky jako výše zmíněný hřib satan. Jediný námi dohledaný údaj pochází z Hostýnských vrchů od Ratiboře (Hrnčířik 1995), jiných se nalézt nepodařilo.

David Hlisenkovský & Petr Chytil

Hohenbuehelia mastrucata (hlívička kožíšková)

- Olbramice (okres Ostrava-město): osada Kamenec, Kamenný kopec, habrovo-lipový les, tlející padlý kmen listnáče, 450 m SSV od zastávky Bílovec, Lhotka, 49°46'53,0"N, 18°04'16,8"E, 275 m n. m., velmi početně (17. 10. 2015 foto et det. P. Mlčoch).

Vzácný saprotrof, který roste na mrtvém dřevě listnáčů, především dubů, bříz, olší, topolů aj. (Holec *et al.* 2012). Ze severní Moravy je hlívička kožíšková uváděna z NPR Hůrka u Hranic (Lederer 2011). Na lokalitě u osady Kamenec byla nalezena pouze jednou na mohutnějším tlejícím padlém kmenu listnáče v dospělém habrovo-lipovém lese s příměsí dubů a vtroušených borovic. Druh je v současné době na lokalitě ohrožen zejména možným vykácením a nedostatkem substrátu (jedná se o kulturní porost v těžebním věku).

Obr. 7: *Hohenbuehelia mastrucata* v listnatém lese nedaleko osady Kamenec. Foto P. Mlčoch (17. 10. 2015).

Fig 7: *Hohenbuehelia mastrucata* in a hardwood forest near the hamlet of Kamenec. Photo P. Mlčoch (17 Oct. 2015).

Patrik Mlčoch

Hygrocybe laeta (voskovka veselá)

[CR]

- Dolní Morava (okres Ústí nad Orlicí): Paulovičův kopec, acidofilní posečená louka, asi 1,2 km SV od kostela v obci, přibližně 50°08'01"N, 16°48'55"E, 780–790 m n. m., 2 mladé plodnice (30. 9. 2007 leg. et det. D. Dvořák, fung. DD 359/07, BRNU).
- Cotkytle (okres Ústí nad Orlicí): severní svah vrchu Lázek, acidofilní trávník, asi 70 m SV od vrcholu a 1,75 km JZ od obce, 49°55'34,5"N, 16°42'21,7"E, 705 m n. m., skupina plodnic (26. 10. 2014 leg. et det. D. Dvořák, fung. DD 141026-13, BRNU).

- Slatinice (okres Olomouc): PR Malý Kosíř, acidofilní trávník na okraji křovin, asi 80 m SSV od vrcholu Malého Kosíře, 49°33'24,2"N, 17°05'31,9"E, 310 m n. m., skupina plodnic (28. 10. 2020 leg. et det. D. Dvořák, fung. DD 201028-02, BRNU).

Dostí vzácný druh vřesovišť a nehnojených trávníků, především na kyselých půdách (Boertmann 2010), typický proměnlivým zbarvením, sbíhavými lupeny a slizkostí povrchu plodnice včetně ostří lupenů. Zatímco v Čechách je větší množství nálezů (NDOP online), zejména z vyšších poloh (Krušné hory, Krkonoše, Orlické hory, Žďárské vrchy), ze severní Moravy a Slezska druh téměř není uváděn – Kuthan (1990) publikoval sběr z roku 1981 z horské louky nad rezervací Salajka v Beskydech, v Červeném seznamu hub (Deckerová 2006) je kromě této lokality zmíněna bez dalších detailů ještě Morávka u Frýdku-Místku (1998). Nálezy na Látku a v masivu Králického Sněžníku již leží mimo zájmové území, ale velmi těsně za jeho hranicemi.

Obr. 8: Skupina plodnic *Hygrocybe laeta* na lokalitě Lázek. Foto D. Dvořák (26. 10. 2014).

Fig 8: Group of *Hygrocybe laeta* fruitbodies at the locality of Lázek. Photo D. Dvořák (26 Oct. 2014).

Daniel Dvořák

Ionomidotis irregularis (ušinka nepravidelná)

- Šilheřovice (okres Opava): PR Černý les u Šilheřovic II., stará pralesovitá bučina s příměsí dalších dřevin, na boku středně zetlelého mechatého kmene listnáče (pravděpodobně *Ulmus glabra*) 40 cm v průměru, již bez kůry, při J okraji severojižně orientovaného žlíbku ve střední části rezervace, 49°54'18,9"N, 18°16'18,9"E, 240 m n. m., nahloučená skupina mnoha plodnic asi v délce 50 cm (9. 9. 2017 leg. et det. D. Dvořák, DD 171009-68, BRNU; 2. 11. 2017 leg. et det. D. Dvořák, DD 171102-23, BRNU).
- Šilheřovice (okres Opava): PR Černý les u Šilheřovic II., stará pralesovitá bučina s příměsí dalších dřevin, na horní straně středně zetlelého kmene *Tilia* sp. 40 cm v průměru, víceméně ještě v kůře, ve východní části rezervace, 49°54'21,4"N, 18°16'25,5"E, 245 m n. m., malá skupina plodnic (2. 11. 2017 leg. et det. D. Dvořák, DD 171102-37, BRNU).

- Šilheřovice (okres Opava): PR Černý les u Šilheřovic II., stará pralesovitá bučina s příměsí dalších dřevin, na silně zetlelém rozpadlém vrcholu mohutného padlého pahýlu *Fagus sylvatica* při jihovýchodním okraji rezervace, 49°54'17,6"N, 18°16'25,6"E, 245 m n. m., několik skupin plodnic (2. 11. 2017 leg. et det. D. Dvořák, DD 171102-42, BRNU); stejný kmen, rozsáhlá skupina několika desítek plodnic asi 30 cm velká (4. 12. 2021 not. et det. D. Stučkýnski).
- Šilheřovice (okres Opava): PR Černý les u Šilheřovic II., stará pralesovitá bučina s příměsí dalších dřevin, na odlomené, středně rozložené a mechem zčásti porostlé silné větvi *Fagus sylvatica* (dosud z větší části s kůrou) v horní části ležícího kmene, 49°54'19,6"N, 18°16'13,2"E, 250 m n. m., jedna skupina nahlučených plodnic (22. 9. 2021 foto et det. D. Stučkýnski, 24. 9. 2021 leg., rev. et fung. P. Mlčoch).
- Šilheřovice (okres Opava): PR Černý les u Šilheřovic II., stará pralesovitá bučina s příměsí dalších dřevin, ležící kmen listnáče, pravděpodobně *Fagus sylvatica*, 49°54'19,5"N, 18°16'24,8"E, 245 m n. m., malá skupina plodnic (23. 10. 2021 not. et det. D. Stučkýnski).

V rámci celé Evropy velmi vzácná vřeckovýtusná houba, v České republice dosud známá jen z NPR Boubínský prales, NPR Žofínský prales a PR Holý kopec (Běťák *et al.* 2012) – prezentovaná lokalita je tedy teprve čtvrtá u nás a první ve Slezsku. Jedná se o saprotrofní druh vyskytující se na trouchnivějících padlých kmenech listnáčů a preferující nejzachovalejší pralesovité porosty. V ČR i v celé střední Evropě byla dosud zaznamenána především na tlejících kmenech buku (Běťák *et al.* 2012, Kunca *et al.* 2022), v Boubínském pralese byla však vícekrát sbírána i na kmenech jehličanů (Holec *et al.* 2015, J. Běťák osobní sdělení). Zajímavá je absence druhu v pralesovitých bučinách západních Karpat u nás i na Slovensku – tam je zatím znám jen ze čtyř lokalit v Polonínách a Nízkých Beskydech (Kunca *et al.* 2022). V Červeném seznamu makromycetů není ušinka nepravidelná uvedena jen proto, že v době vydání seznamu nebyla ještě od nás známa.

Obr. 9: Skupina plodnic *Ionomidotis irregularis* na silně rozloženém padlém bukovém kmeni v přírodní rezervaci Černý les u Šilheřovic II. Foto D. Stučkýnski (22. 9. 2021).

Fig 9: Group of *Ionomidotis irregularis* fruitbodies on strongly decayed fallen beech trunk in Černý les u Šilheřovic II. Nature Reserve. Photo D. Stučkýnski (22 Sep. 2021).

Plodnice tohoto druhu byly v PR Černý les u Šilheřovic II. nalezeny na pěti místech na kmenech různých dřevin ve střední až pokročilejší fázi rozkladu; dva nálezy na dřevě buku z let 2017 a 2021 pocházejí z téhož padlého bukového pahýlu. Dřevo lípy a jilmu představuje od nás dosud neuváděný substrát. Četný výskyt ušinky dokládá vysokou mykologickou hodnotu přírodní rezervace, v níž se nachází poměrně velké množství padlých kmenů v různém stádiu rozkladu, hlavně bukových a často velkého průměru. To zřejmě vytváří dobré podmínky pro růst uvedeného druhu. Nedávné odtěžení porostu při západní hranici území však může – zvláště u rezervace s poměrně malou výměrou (7,7 ha) – výrazně zvyšovat riziko změny místního mikroklimatu a vysychání, a tím negativního působení na výskyt *Ionomidotis irregularis* i mykobiotu obecně.

Obr. 10: Pohled do interiéru porostu v PR Černý les u Šilheřovic II. v místě severojižně orientovaného žlíbku; na kmenech v popředí vpravo byly na podzim nalezeny plodnice *Ionomidotis irregularis*. Foto D. Dvořák (21. 7. 2017).

Fig 10: View into forest interior at a NE facing groove in Černý les u Šilheřovic II. Nature Reserve; fruitbodies of *Ionomidotis irregularis* were found in autumn on the trunk in the foreground on the right. Photo D. Dvořák (21 Jul. 2017).

Daniel Dvořák, Patrik Mlčoch & Daniel Stuzuňski

Lepiota oreadiformis (bedla špičkovitá)

[EN]

- Slatinice (okres Olomouc): PR Malý Kosíř, acidofilní trávník 80 m J od vrcholu Malého Kosíře, 49°33'19,5"N, 17°05'29,5"E, 310 m n. m., skupina plodnic (28. 10. 2020 not. D. Dvořák).
- Hanušovice-Potůčnick (okres Šumperk): sečená louka 750 m V od kaple v obci, 50°03'54"N, 16°59'10"E, 680–700 m n. m., skupina několika různě starých plodnic (14. 9. 2017 leg. et det. D. Dvořák, fung. DD 170914-04, BRNU).
- Nové Losiny (okres Šumperk): PP Slunná stráň, výslunné místo sušší sečené louky při okraji lesa, asi 550 m S od Přemyslovského sedla, 50°06'54,5"N, 17°03'24,9"E, 835 m n. m., skupina několika starších plodnic (1. 11. 2020 leg. et det. D. Dvořák, fung. DD 201101-06, BRNU).

- Dolní Morava (okres Ústí nad Orlicí): sečená louka asi 1,8 km S od kostela sv. Aloise, přibližně 50°08'41"N, 16°47'54"E, 770–800 m n. m., skupina plodnic (27. 10. 2019 leg. et det. D. Dvořák, fung. DD 191027-01, BRNU).
- Dolní Morava (okres Ústí nad Orlicí): sečená louka 375 m J od kostela, 50°07'31,0"N, 16°48'06,0"E, 635 m n. m., jedna plodnice (7. 10. 2020 leg. et det. D. Dvořák, fung. DD 201007-01, BRNU).
- Dolní Morava (okres Ústí nad Orlicí): sečená louka na východním úbočí Větrného vrchu, 750 m Z od kostela sv. Aloise, 50°07'47,1"N, 16°47'29,0"E, 730 m n. m., několik plodnic (9. 8. 2021 leg. et det. D. Dvořák, fung. DD 210809-01, BRNU).
- Rýmařov-Janovice (okres Bruntál): sečená sušší louka asi 1,7 km S od zámku v obci, v sousedství PR Růžová, 49°57'44,3"N, 17°15'05,8"E, 690 m n. m., skupina plodnic (18. 9. 2019 leg. et det. D. Dvořák, fung. DD 190918-57, BRNU).

Ohrožený druh bedly s víceméně hladkým, okrově až pleťově hnědavým kloboukem a vřetenovitými sporami, vázaný na nelesní stanoviště; dosud je uváděn zejména z biotopů charakteru suchých trávníků pahorkatin (Zelený 2006, NDOP online). Prezentované nálezy z Králického Sněžníku, Hanušovické vrchoviny a Hrubého Jeseníku dokládají, že na vhodných stanovištích se bedla špičkovitá vyskytuje i ve vyšších polohách; z poloh nad 600 m n. m. je uváděna z NPP Pastviště u Fínů (Zelený 2012). Lokality v oblasti Králického Sněžníku (Dolní Morava) leží těsně za hranicí zájmového území.

Obr. 11: Plodnice *Lepiota oreadiformis* v různých fázích ontogeneze z lokality u Potůčnicku. Foto D. Dvořák (15. 9. 2017).

Fig 11: Various ontogenetic stages of *Lepiota oreadiformis* fruitbodies from the locality near Potůčnick. Photo D. Dvořák (15 Sep. 2017).

Daniel Dvořák

- Klimkovice-Hýlov (okres Ostrava-město): Olbramický les, bučina v opadu na okraji lesní cesty, asi 850 m JJZ od Klimkovických sanatorií a 150 m J od rozcestníku U staré vodárny, 49°47'58,1"N, 18°05'42,3"E, 280 m n. m., 1 plodnice (29. 8. 2015 foto et det. P. Mlčoch).

Vzácný saprotrof vyrůstající na mrtvém dřevě listnáčů, někdy zdánlivě ze země či opadu. Z Moravy je dosud uváděno pouze málo recentních nálezů: PR Dvorčák u Přerova (Polčák 2003), NPR Špraněk v Zábřežské vrchovině nedaleko Litovle (Vašutová 2004, Vašutová 2005) a Sivický les (Antonín *et al.* 2007); starší údaj pochází z Bosonožského Hájku u Brna (Kříž & Šmarda 1971). Opakované záznamy z některých lokalit jsou důkazem toho, že druh je schopen za vhodných podmínek fruktifikovat v daném biotopu více let. Na lokalitě Olbramický les u obce Klimkovice místní části Hýlov byl však druh zaznamenán pouze jednou i přes poměrně stabilní charakter biotopu. Vyrůstal zde v bukovém opadu na okraji lesní cesty v údolí pod svahem s asi 150 let starým bukovým lesem.

Obr. 12: *Volvariella murinella* v opadu na okraji lesní cesty. Foto P. Mlčoch (29. 8. 2015).

Fig 12: *Volvariella murinella* in debris in margin of forest path. Photo P. Mlčoch (29 Aug. 2015).

Patrik Mlčoch

Volvariella pusilla (kukmák maličký)

- Olbramice (okres Ostrava-město): soukromá zahrada v obci, udržovaný trávník, 50 m S od kostela sv. Bartoloměje, 49°47'34,0"N, 18°05'04,7"E, 338 m n. m., 1 plodnice (15. 11. 2014 not. et det. P. Mlčoch).

Tento saprotrofní druh vyrůstá od května do listopadu v opadu listnatých lesů, ale častěji na travnatých stanovištích – loukách, pastvinách, zahradách, parcích apod. (Holec *et al.* 2012). Většina recentních publikovaných nálezů tohoto druhu z území České republiky pochází z Moravy. Na střední Moravě byl kukmák maličký zaznamenán v PP Třesín u Litovle (Vašutová 2007) a NPR Žebračka u Přerova (Deckerová 2005). Na lokalitě v Olbramicích byl tento druh zaznamenán pouze jednou i přes to, že charakter stanoviště je díky pravidelnému kosení neměnný.

Patrik Mlčoch

Summary

The endangered *Alloclavaria purpurea* was found at its probably second recently known locality in the Moravian-Silesian Region. The species grows in a wet spruce forest on the Černá Ostravice stream bank in the Beskydy Protected Landscape Area.

The discovery of *Boletus satanas* in the village of Skalice near the town of Frýdek was made on a quarry dump of Jurassic limestone, at sites monitored for decades. Fructification was first noticed in 2005 and has been observed since, but not every year.

The new locality of *Cortinarius rubellus* was discovered in the valley of Velký potok nearby the village of Staré Hamry. It is only the second known trustworthy locality in the Beskydy Mts. The mycelium seems to be young, so the species may be spreading to suitable habitats from its rich population in the nearby V Podolánkách Nature Reserve.

Cortinarius uliginosus, a mycorrhizal species mainly associated with *Salix* and *Alnus*, is quite often reported from the Sudeten regions and south Bohemia. A new locality for the Moravian-Silesian region was found in a deciduous forest nearby the village of Bitov. Two unpublished collections from northern Moravia, held in the herbarium of the Moravian Museum in Brno, are also mentioned in the text.

The find of the thermophilous and basiphilous *Entoloma sinuatum* in the northeast of the Czech Republic is exceptional. The nearest locality of this species is published from the Hostýnské vrchy Mts.

The rare *Hohenbuehelia mastrucata* was found on a decaying hardwood trunk in a hardwood forest near the hamlet of Kamenec near the village of Olbramice in the Moravian-Silesian Region. It is the second recently published record from the region. The other record is from Hůrka u Hranic National Nature Reserve.

The endangered *Lepiota oreadiformis*, to date recorded mainly in dry meadows and grasslands at lower altitudes, was found at several localities above 600 m a.s.l. in the Hrubý Jeseník Mts., Králický Sněžník Mts. and Hanušovická vrchovina.

The very rare *Ionomidotis irregularis*, strongly preferring old-growth forests, was recorded in Černý les u Šilheřovic II. Nature Reserve near Šilheřovice, representing the fourth locality in the Czech Republic. Continuous (2017–2021) and abundant occurrence of the species in the reserve (at least five sites) demonstrates its high habitat quality. The species occurred here on lying trunks of *Fagus*, *Tilia* and probably *Ulmus glabra*.

The critically endangered *Hygrocybe laeta* was recorded at one site near Slatinice and at two localities just beyond the western limit of the region. In all cases the habitat was acidic grassland/meadow. The species is a rare inhabitant of unimproved grasslands and was so far known from only two localities in the region.

Volvariella murinella is an endangered fungus species which grows very rarely in the Moravian region. Today it is known from only six localities in the region. Although the site in the *Fagus* forest near the village of Olbramice was surveyed for many years, it was found there only once in 2015.

A new locality of the rare *Volvariella pusilla* was found in the village of Olbramice. Only two localities of this species have been published from the Moravian region to this date. The species was recorded only once at the presented locality despite the fact that the character of the habitat is stable.

Literatura

- Antonín V., Dvořák D. & Vágner A. (2007): Makromycety EVL Sivický les. – Ms. [Depon. in: Ústřední seznam ochrany přírody, Praha].
- Běřák J., Pärtel K. & Kříž M. (2012) *Ionodotis irregularis* (Ascomycota, *Helotiales*) in the Czech Republic with comments on its distribution and ecology in Europe. – *Czech Mycology* 64 (1): 79–92.
- Boertmann D. (2010): The Genus *Hygrocybe*. Fungi of Northern Europe, Volume 1. 2nd revised ed. – The Danish Mycological Society.
- Deckerová H. (2005): Inventarizační průzkum NPR Žebračka z oboru mykologie. – Ms. [Depon. in: Ústřední seznam ochrany přírody, Praha].
- (2006): *Hygrocybe laeta* (Pers.: Fr.) P. Kumm. In: Holec J. & Beran M. [eds]: Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. – *Příroda* 24: 132.
- Hagara L. (2014): Ottova encyklopedie hub. – Ottovo nakladatelství, Praha.
- Holec J. & Beran M. [eds] (2006): Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. – *Příroda* 24: 1–282.
- Holec J., Bielich T. & Beran M. (2012): Přehled hub střední Evropy. – Academia, Praha.
- Holec J., Kříž M., Pouzar Z. & Šandová M. (2015): Boubínský prales virgin forest, a Central European refugium of boreal-montane and old-growth forest fungi. – *Czech Mycology* 67 (2): 157–226.
- Hrnčíř J. (1995): Houby v lesních rezervacích Vsetínska. – Zpravodaj Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně 1995: 20–23.
- Jindřich O. (2006): *Clavaria purpurea* Fr. In: Holec J. & Beran M. [eds]: Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. – *Příroda* 24: 89.
- Kocián J. (2020): Mykologická inventarizace PR V Podolánkách. – Ms. [Depon. in: Ústřední seznam ochrany přírody, Praha].
- Korotkin H. B., Swenie R. A., Miettinen O., Budke J. M., Chen K.-H., Lutzoni F., Smith M. E. & Matheny P. B. (2018): Stable isotope analyses reveal previously unknown trophic mode diversity in the Hymenochaetales. – *American Journal of Botany* 105 (11): 1869–1887.
- Kříž K. & Šmarda F. (1971): Přehled hub Bosonožského háje. – *Mykologický zpravodaj* 15: 69–74.
- Kunca V., Peiger M., Tomka P. & Vampola P. (2022): Old-growth forest fungi – new localities and habitat and host preferences in Slovakia (I). – *Czech Mycology* 74 (1): 33–55.
- Kuthan J. (1990): Mykoflóra SPR "Salajka" v Moravskoslezských Beskydech. pp. 21–31. In: Kuthan J. & Kotlaba E. [red.]: Výzkum a ochrana v přírodních rezervacích. – Československá vědecká společnost pro mykologii při ČSAV, Praha.
- Lederer J. (2011): Inventarizační průzkum NPR Hůrka u Hranic: Houby. – Ms. [Depon. in: Ústřední seznam ochrany přírody, Praha].
- Ludwig E. (2017): Pilzkompedium, Band 4. – Fungicon, Berlin.
- NDOP (online): Nálezová databáze ochrany přírody, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. – URL: <https://portal.nature.cz/nd/> [cit. 15. 2. 2022].
- Niskanen T., Lindström H. & Kytövuori I. (2012): Key C: Subgen. *Cortinarius* sects *Limonii* Nezdojm., *Orellani* M. M. Moser, *Humicolae* Liimat. & Niskanen and *Callistei* Liimat. & Niskanen. pp. 766–769. In: Knudsen H. & Vesterholt J. [eds], *Funga nordica*, Agaricoid, boletoid, clavarioid, cyphelloid and gastroid genera. – Nordsvamp, Copenhagen.
- Polčák J. (2003): Inventarizační mykologický průzkum Přírodní rezervace Dvůrčák, k. ú. Paršovice. – Ms. [Depon. in: Ústřední seznam ochrany přírody, Praha].
- Slaviček J. [ed.] (2022): Číselník hub České republiky, Česká vědecká společnost pro mykologii [online]. – URL: <http://www.czechmycology.org/cz/ciselnik-hub.php> [cit. 2. 2. 2022].
- Thiers B. (2022): Index Herbariorum: A global directory of public herbaria and associated staff. New York Botanical Garden's Virtual Herbarium [online]. – URL: <http://sweetgum.nybg.org/science/ih/> [cit. 15. 2. 2022].
- Vašutová M. (2004): Mykofloristický inventarizační průzkum NPR Špraněk. – Ms. [Depon. in: Ústřední seznam ochrany přírody, Praha].
- (2005): Mykofloristický inventarizační průzkum NPR Špraněk. – Ms. [Depon. in: Ústřední seznam ochrany přírody, Praha].
- (2007): Dílčí inventarizační průzkum makromycet PP Třesín. – Ms. [Depon. in: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel].
- Zelený L. (2006): *Lepiota oreadiformis* Velen. In: Holec J. & Beran M. [eds]: Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. – *Příroda* 24: 162.
- (2012) Inventarizační průzkum NPP Pastviště u Fínů z oboru mykologie. – Ms. [Depon. in: Ústřední seznam ochrany přírody, Praha].
- Zíbarová L. (2022): *Cortinarius uliginosus* (pavučinec bažinný) [online]. – URL: <http://www.mykologie.net/index.php/houby/podle-morfologie/lupenate/item/933-cortinarius-uliginosus> [cit. 31. 1. 2022].

Contacts

Editor:

Jiří Kocián – Revoluční 14, CZ-741 01 Nový Jičín, Czech Republic, e-mail: jikocian@seznam.cz

Authors of particular mycological records in this issue:

Daniel Dvořák – dvorak@sci.muni.cz

Daniel Stużyński – daniel.stuzynski@interia.pl

David Hlisnikovský – david.hlisnikovsky@email.cz

Jiří Kocián – jikocian@seznam.cz

Patrik Mlčoch – pmlcoch99@gmail.com

Petr Chytil – petrchytil@razdva.cz

Veronika Kalníková – v.kalnikova@seznam.cz

Vzor citace autorského příspěvku

Dvořák D., Mlčoch P. & Stużyński D. (2022): *Ionomidotis irregularis* (ušinka nepravidelná). In: Kocián J. [ed.]: Zajímavé mykologické nálezy ze severní Moravy a Slezska II. – Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturales, 71: 115–130.

Vzor citace celého čísla seriálu

Kocián J. [ed.] (2022): Zajímavé mykologické nálezy ze severní Moravy a Slezska II. – Acta Musei Silesiae Scientiae Naturales, 71: 115–130.